

Projekts: „Ceļā uz iekļaujošo izglītību”

Vienošanās par projekta īstenošanu Nr. 2012-1-TR1-COM13-39466 2

Komandējuma laiks: 15.10.2012. – 21.10.2012.

Komandējuma valsts un pilsēta: Turcija, Kilis

Projekts saņēmis finansējumu Eiropas Savienības Mūžizglītības programmas ietvaros.

Komandējuma mērķis un īss apraksts

Komandējuma mērķis

- Savstarpēji iepazīties projekta „Ceļā uz iekļaujošo izglītību” partneriem.
- Izzināt Turcijas izglītības, sociālo un kultūras vidi.
- Iepazīties ar katras projekta dalībvalsts izglītības sistēmu.
- Iepazīties ar to, kas līdz šim katra partnera valstī darīts un ko plānots darīt turpmāk iekļaujošās izglītības jomā.
- Iepazīties ar darbu partneru izglītības iestādēs: Ekrem Çetin İlköğretim ve İş Okulu un Toki İlköğretim Okulu.
- Iepazīties ar mācību programmu, plāniem un projektiem, kas paredzēti skolēniem ar īpašām vajadzībām.
- Apmeklēt Kilis İl Milli Eğitim Müdürlüğü (Nacionālās izglītības provinces direktorāts Kilis), lai iepazītos ar iekļaujošās izglītības sistēmu.
- Dalība seminārā par iekļaujošo izglītību, kuru vada vadošā partnera piesaistīts eksperts.
- Iepazīšanās ar darbībām, kas tiek veiktas Kilis, lai palīdzētu skolēniem ar garīga rakstura traucējumiem.

Komandējuma īss apraksts

Komandējuma ietvaros:

- Iepazīta Turcijas izglītības, sociālā un kultūras vide.
- Iepazīta katras projekta dalībvalsts izglītības sistēma.
- Iepazīta iekļaujošā izglītība. Līdz šim paveiktais un plānotais iekļaujošās izglītības jomā.
- Iepazīts darbs partneru izglītības iestādēs: Ekrem Çetin İlköğretim ve İş Okulu un Toki İlköğretim Okulu.
- Iepazīta mācību programma, plāni un projekti, kas paredzēti skolēniem ar īpašām vajadzībām.
- Iepazītas darbības, kas tiek veiktas Kilis, lai palīdzētu skolēniem ar garīga rakstura traucējumiem.

Galvenie apspriestie jautājumi

- Turcijas izglītības, sociālā un kultūras vide.
- Katras projekta dalībvalsts izglītības sistēma.
- Iekļaujošā izglītība. Līdz šim paveiktais un plānotais iekļaujošās izglītības jomā.

- Darbs partneru izglītības iestādēs: Ekrem Çetin İlköğretim ve İş Okulu un Toki İlköğretim Okulu.
- Mācību programma, plāni un projekti, kas paredzēti skolēniem ar īpašām vajadzībām.
- Darbības, kas tiek veiktas Kilis, lai palīdzētu skolēniem ar garīga rakstura traucējumiem.

Dalībnieki

- Mārupes novada Dome
- Mārupes pamatskola
- Jaunmārupes sākumskola
- Dienas centrs „Švarcenieki”
- Kilis provinces nacionālās izglītības pārvalde (Kilis İl Milli Eğitim Müdürlüğü)
- Ekrem Cetin pamatskola (Ekrem Çetin İlköğretim ve İş OKulu)
- Toki pamatskola (Toki İlköğretim Okulu)
- Kilis speciālā sporta, jauniešu un sporta klubu asociācija (Kilis Özel Sporcular Gençlik ve Spor Kulübü Derneği)

Komandējuma pārskats

Turcijā un Latvijā ir līdzīga izglītības sistēma. Bērni skolas gaitas uzsāk no 7 gadiem. Sadalījums izglītības posmiem Turcijā ir nedaudz atšķirīgs: sākumskola 4 gadi; pamatskola 4 gadi; vidusskola 4 gadi. Pirmsskolas izglītības iestādes bērni sāk apmeklēt no 4 gadu vecuma. Līdz tam bērni tiek audzināti un izglītoti ģimenēs.

Ja Latvijā projekti galvenokārt tiek īstenoti ar Eiropas Savienības līdzfinansējumu, tad Turcijā projektus finansē galvenokārt valsts.

Komandējuma laikā iepazīnāties ar izglītības sistēmu Turcijā. Iepazīts darbs projekta partneru izglītības iestādēs, t.sk. mācību programma, plāni un projekti, kas tiek īstenoti skolēniem ar īpašām vajadzībām, kā arī sociālais darbs. Kilis provinces nacionālās izglītības pārvalde iepazīstināja ar to, kas tiek darīts reģionā un valstī kopumā skolēnu ar īpašām vajadzībām integrēšanai izglītībā. Iepazīnāties arī ar centriem, kas sniedz atbalstu bērniem un jauniešiem ar funkcionāliem traucējumiem.

Semināra laikā tikām iepazīstināti ar palīdzības programmu vienam konkrētam jauniešim, kura mamma iesaistīta projekta „Ceļā uz iekļaujošo izglītību” īstenošanā. Noskatījāmies filmu, kā, pateicoties atbalstam, jauniešis spējis attīstīties.

Vizītes laikā novērojām, ka Kilis izglītības iestādēs pastāv izglītības procesa hierarhija, kas izpaužas katrā konkrētajā skolā. Visās izglītības iestādēs mūs uzņēma skolas vadība – direktori, kas ir tikai vīriešu dzimuma. Tikām iepazīstināti ar telpām un apkārtni, būtisku uzmanību veltot akcentiem, kas paredzēti skolēniem ar īpašām vajadzībām (piekļuve skolai, lifti, speciāli aprīkotas telpas u.tml.).

Visās izglītības iestādēs bez izņēmuma nepilngadīgie ar cieņu izturas pret pieaugušiem un pret saviem skolotājiem, kas ļauj secināt par adekvātu bērnu audzināšanu. Visās izglītības iestādēs bērniem ir skolas formas, kas vecina skolu atpazīstamību, kā arī izslēdz iespēju demonstrēt statusu.

Visas izglītības iestādes ir norobežotas, dažās skolās ir stingra apsardzes kontrole, kas ļauj secināt par drošības nodrošināšanu skolās.

Pašvaldības iestādēs pakļautas izglītības departamentam, kurš risina dažādus ar izglītību saistītus jautājumus, kā, piemēram, skolas finansējumu, skolotāju izmitināšanu, ja tas ir nepieciešams, izglītības programmu izstrādi, kā arī skolas problēmas.

Pašvaldības iestāde – dome, nodarbojas ar bērnu uzskaiti, atbild par pašvaldības iestāžu apsaimniekošanu, t.sk. par nepieciešamību nepilngadīgajiem pēc specializētas apmācības programmas vai īpaša pakalpojuma.

Izglītības iestādes bērniem ar speciālām vajadzībām ir īpaša apmācību programma. Klasē mazāk bērnu nekā parastajās klasēs, bērnus nogādā uz skolu ar speciālu autobusu no mājām. Ceļā uz/no izglītības iestādi, starpbrīžos un svētkos bērni ar īpašām vajadzībām ir kopā ar veselajiem bērniem, tādejādi viņi tiek integrēti vispārējā izglītības sistēmā.

Dienas centros, kur uzturas bērni ar speciālām vajadzībām ir speciāli aprīkoti. Vecākiem tiek dota iespēja atstāt bērnu centrā uz ilgāku laiku, ļaujot vecākiem strādāt. Ar bērniem ar speciālām vajadzībām nodarbojas skolotāji, logopēdi pēc atbilstošas, individuāli izstrādātas programmas. Programmas tiek izstrādātas atbilstoši bērnu veselības problēmām (garīga atpalcība, kustību traucējumi). Bērnus ar kustību traucējumiem atkarībā no traumu pakāpes apmāca pēc speciāli izstrādātas programmas noteiktā laika posmā, dodot iespēju kļūt par pilnvērtīgu sabiedrības locekļiem, iemācot elementārās nepieciešamās prasmes (piemēram, kurpju šņorēšana, gultas saklāšana u.c.).

Bērniem ar īpašām vajadzībām Kilis pilsētā ir iespēja 2x nedēļā apmeklēt rehabilitācijas centru (ar ārsta nosūtījumu), kurā ar viņiem strādā profesionāli speciālisti, turklāt visi šie pakalpojumi tiek apmaksāti no valsts līdzekļiem

Turcijā izglītības iestādes 100% apmērā finansē valsts.

Ļoti liela nozīme Turcijā tiek pievērta skolēnu pilsoniskajai audzināšanai.

Turcijas skolās visi skolēni ir nodrošināti ar skolas formām, kas ir obligātas, tādejādi nav krasas atšķirības dažādu sociālo slāņu starpā.

Vizītes laikā redzējām labus piemērus tehniskā nodrošinājuma jomā skolēniem ar fiziskiem kustību traucējumiem.

Ieteikumi

- Vispārējās izglītojošās skolās veidot klases un īpašas programmas skolēniem ar īpašām vajadzībām.
- Veidot klases ar papildus speciālo pedagogu - psihologu, logopēdu un speciālajiem pedagogiem, lai nodrošinātu īpašu pieeju un bērnu iekļaušanu skolās.
- Pārņemt labo praksi, kā vispārīzglītojošā skolā pielāgot telpas bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem (tehniskais aprīkojums, drošības aprīkojums u.tml.).
- Izglītības procesu organizēt ciešā sadarbībā ar ģimeni, to iesaistot kā vienu no sadarbības partneriem.

- Bērnus ar īpašām vajadzībām integrēt vispārējā izglītības sistēmā. Ja nav iespējama apmācība parastajā klasē, ļaut piedalīties ārpusstundas pasākumos, kopīgi doties uz/no izglītības iestādi.
- Izglītības iestādēs ieviest skolas formas.
- Novadā izstrādāt rehabilitācijas sistēmu bērniem ar īpašām vajadzībām.
- Novadā jāveido aktivitāšu pulciņi bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem, kā bāzi izmantojot dienas centrus.
- Izveidot dienas centru ar rehabilitācijas iespējām bērniem ar kustību traucējumiem. Šis pakalpojums Latvijā nav attīstīts un nedz pašvaldībā nedz arī esošajās iestādēs nepiedāvā bērnu ar kustību traucējumiem rehabilitāciju, pieskatīšanu un izglītību vienuviet. Citas pašvaldības varētu pirkt šādu pakalpojumu, ja vietas iestādē būtu brīvas. Mārupes pašvaldībā un Latvijā ir daudz ģimenes, kur aug šie bērni. Vecākiem nav iespējas atgriezties darba tirgū, jo viņi 24 stundas diennaktī pavada kopā ar šādu bērnu. Šādas ģimenes pārsvarā kļūst par sociālā dienesta klientiem, jo bērna invaliditātes pensija nespēj segt dzīvei nepieciešamos izdevumus. Ar šādiem bērniem ir jānodarbojas speciāli apmācītam personālam, kā fizioterapeitam, logopēdam, skolotājiem u.c. speciālistiem un vecāki tādus nevar aizvietot, tādēļ bērni, kuri varētu staigāt un veikt dažādas lietas bieži vien paliek guļoši.
- Mācīties no labiem piemēriem publiskajai – privātajai partnerībai, piemēram, rehabilitācijas centru izveidē.
- Veidot video stundas starp Mārupes pamatskolu un vienu no Kilis vidusskolām (9.-12.klasēm).